

Katarina Bola Zupančič,
Gimnazija in ekonomska srednja šola Trbovlje

PODJETNOSTNA KOMPETENCA PRI IZVEDBI INTERDISCIPLINARNEGA SKLOPA »ZAKAJ JAZ?«

*Entrepreneurship Competence in Implementing the Interdisciplinary Set
“Why Me?”*

IZVLEČEK

V pričujočem članku vam bomo podrobneje predstavili delo v ITS-u »Zakaj jaz?«, ki je bil na temelju ideje dijakov osnovan, realiziran in dokončan v šolskem letu 2018/2019. Popeljali vas bomo skozi vse faze izvedbe interdisciplinarnega sklopa v gimnazijskem programu z udejanjenjem kompetence podjetnosti. V gimnaziji je to nov predmet, kjer se prepletajo znanja več predmetnih področij, s katerimi dijake pripravljamo na življenje – noben problem ni enopredmeten. Ker se v gimnazijskem programu v takšni razsežnosti srečujemo z uresničevanjem nadstandardnih ciljev prvič, smo vključili tudi mnenja nekaterih dijakov, analize anket in mnenja učiteljev.

Ključne besede: interdisciplinarni sklop, podjetnostna kompetenca, kemija, biologija, slovenščina, geografija

ABSTRACT

This article presents in greater detail the work accomplished within the interdisciplinary set “Why Me?”, realised and completed based on the students’ idea in the school year 2018/2019. It describes the journey through all implementation phases of the interdisciplinary set in a secondary school programme by actualising the entrepreneurship competence. This is a new secondary school subject which connects a number of areas to prepare students for life – every problem covers multiple subjects. As this is the first time that the realisation of higher-standard goals is introduced in this scope in a secondary school programme, the opinions of some of the students and teachers, along with survey analyses, are also included.

Keywords: interdisciplinary set, entrepreneurship competence, chemistry, biology, Slovenian, geography

UVOD

Pri načrtovanju interdisciplinarnega tematskega sklopa, ki smo ga poimenovali Zakaj jaz, smo izhajali iz Izhodišč prenovne gimnazijskega programa. Z dijaki smo najprej osnovali predlog tematskih oz. učnih sklopov: bolezni, zdravila in poživila. Pretresli smo cilje iz učnih načrtov biologije, kemije, geografije in slovenščine, temeljito pregledali pogoje za izvedbo ITS-ov v šoli, pripravili izhodišča in načrt ter ga predstavili učiteljskemu zboru. Pridružili smo se projektu Krepitev kompetence podjetnosti in spodbujanje prožnega prehajanja med izobraževanjem in okoljem v gimnazijah (PODVIG), ki je omogočal tudi financiranje izvajanja ITS-a in s tem večjo izbirnost v gimnazijskem programu. V okviru omenjenega projekta smo se učitelji v različnih timih tudi izobraževali. Koordinatorica dela je bila vseskozi ista, kar je omogočalo neprekinjenost in nadgradnjo dela. Učitelji izvajalci/avtorji so bili: Irena Lavrač, Maruša Stoklasa Drečnik, Aleksander Medveš in Katarina Bola Zupančič.

PRIČAKOVANJA RAZVOJNEGA PROJEKTA PODVIG

Glede na okvir projekta PODVIG smo razvijali tudi cilje podjetnosti. Na začetku smo z vključitvijo v razvojni projekt v šoli opravili analizo stanja podjetnostne kompetence in načrtovali razvoj ter si zastavili ustrezne cilje. V samem ITS-u smo načrtno uvajali timsko delo, interdisciplinarno zastavljanje in uresničevanje ciljev, razvijali smo veščine na višjih taksonomskih stopnjah, povezovali šolo z okoljem, izdelovali avtentične naloge (t.j. izhajajoče iz življenjskih situacij). S skupnim načrtovanjem smo skušali dvigniti kakovost in privlačnost ITS-a, s čimer smo pritegnili in motivirali dijake.

VIZIJA RAZVOJA PODJETNOSTNE KOMPETENCE V GESŠ TRBOVLJE

Naš namen in končni cilj po končanju projekta ni samo zgoraj omenjeni ITS Zakaj jaz, ampak da več učiteljev (kritična masa) načrtuje uvajanje podjetnosti v redne šolske aktivnosti. Pri tem nam je lahko v pomoč vodnik EntreComp (2019). Z načrtnim nadgrajevanjem aktivnosti na vseh področjih bomo napredovali ne samo učitelji, ampak tudi dijaki (načrtovanje, slednje ciljem, evalviranje itd.). S takšnim načrtno usmerjenim delom v uvajanje in izvajanje kompetence podjetnosti bi radi »okužili« tudi druge sodelavce.

Med cilji kompetenčnega kroga podjetnosti sledimo zlasti:

- prevzemanju iniciative,
- idejam in priložnostim/vrednotenje idej,
- delu z drugimi in učenju z izkušnjami,
- načrtovanju in vodenju.

Kljub izbranim kompetencam vključujemo tudi preostale, jih nadgrajujemo in tako dosegamo višje taksonomske stopnje.

IZZIVI

Že pred samim začetkom izvajanja interdisciplinarnega sklopa smo predvideli, da se bomo soočali z izzivi. Eden izmed večjih je bil, kako ocenjevati. Ocenjevali smo formativno: dijaki so izpolnjevali mape dosežkov, gradivo oddajali, imeli tudi možnost popravkov. Izvajalci smo se po posameznih sklopih o napredku posameznikov in aktivnostih skupine obveščali ter s tem ohranjali kontinuiteto.

Izziv je bil tudi organizacijski, in sicer kako umestiti ure v urnik. Kasneje smo ugotovili, da smo z usklajevanjem, aktivnim poslušanjem, različnimi idejami prebrodili te pomisleke in jih začeli uspešno reševati.

NAČRTOVANJE ITS-A ZAKAJ JAZ?

Načrtovanja izvedbe ITS-a smo se lotili z zunanjo pomočjo Mete Kamšek (ravnateljice Gimnazija Kočevje, v pokoju), s pomočjo katere smo uporabili model vzvratnega načrtovanja.

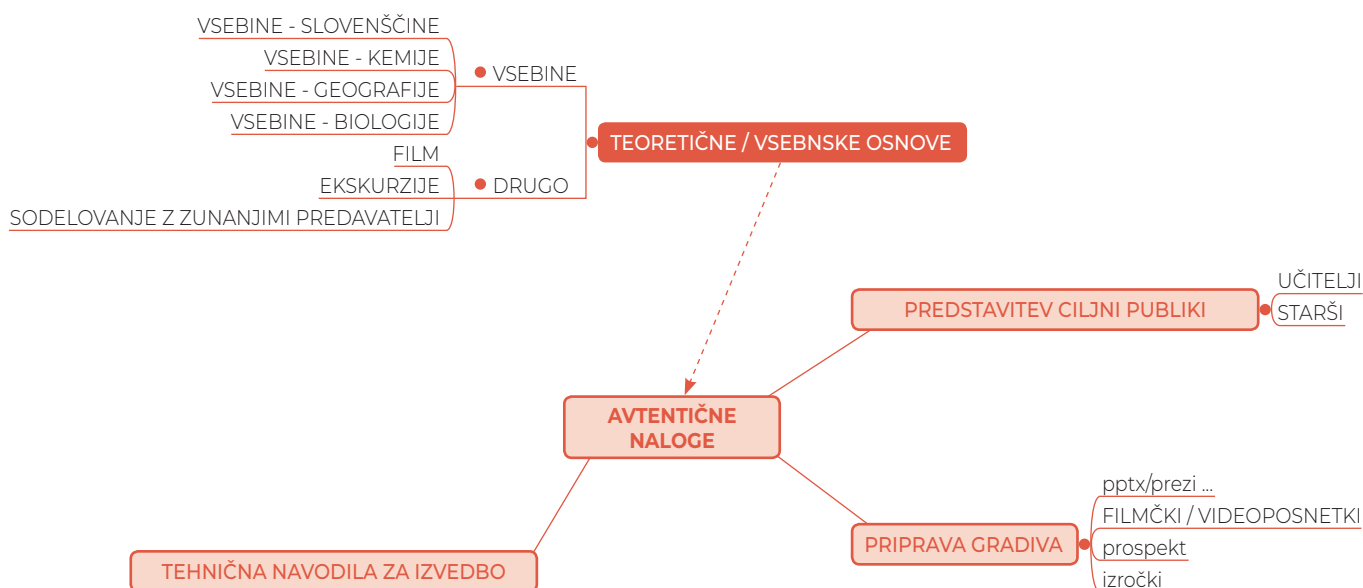
Seznanitev z novo strategijo je kar sama narekovala delo. Po izbiri teme, naboru izbirnih ciljev, odločitvi, kaj bi bile avtentična naloga in zaključne izvedbene aktivnosti, smo si zastavili skupni cilj: raziskati vplive na zdravstveno stanje prebivalcev z različnih zornih kotov na primeru različnih ciljnih populacij. Predvideli smo, da si bo dijak zastavil naslednje vprašanje: Kako s pomočjo literature in drugih virov pri posamezni ciljni populaciji predvidim in prepoznam vpliv različnih dejavnikov na zdravstveno stanje posameznika?

Delo pri ITS je potekalo v dveh sklopih. V prvem sklopu smo dijake najprej opolnomočili s teoretičnimi spoznanji, vsebino smo obdelali z več različnih zornih kotov, nato pa so se organizirali po predlaganih tematikah v skupine in začeli s preučevanjem svoje teme. Vzporedno smo jih učitelji podpirali in se po potrebi vključevali v delo.

Pri skupnih srečanjih smo se držali posebnega vrstnega reda dajanja povratnih informacij; vedno so bili dijaki prvi, ki so podajali medvrstniške povratne informacije, sledili sta debata in povratna informacija učiteljev. Precej naših dijakov je mladih raziskovalcev z izkušnjami, kar pomeni, da so vestno, kritično in tudi z nasveti sošolcem v skupini opravili svoje delo.

IZVEDBA ITS-A

Ogledu filma Lorenzovo olje (Čustvena drama staršev, temelječa na resnični zgodbi o družini, kjer njihov sin zbolí za neozdravljivo in skrivnostno možgansko boleznijo. Starši se rešujejo otroka z iskanjem zdravila za njegovo

► Slika 1: Shema poteka izvedbe

bolezen. Bistvo ni le v stiski staršev, ampak v raziskovanju literature, vztrajnosti, upanju ...) in debati je sledil uvodni, teoretični del, v katerem smo razpravljali o vzrokih za pojavljanje bolezni. Dotaknili smo se dejavnikov, ki vplivajo na naše zdravje, najbolj pa jih je presenetil vpliv našega ravnanja na razvoj bolezni. Drugi, širši zorni kot smo pridobili s povabilom posameznikov iz zunanjih institucij. Nekatere smo tudi obiskali (npr. biobanko za odvzem matičnih celic), ogledali smo si razstavo Telo in še nekatere druge.

Prvo težje delo je bilo v začetku januarja, ko smo začeli skupaj z dijaki oblikovati zapise o dosežkih dijakov, ki jih bodo dijaki dobili ob konferenci. Tako so ob prvi ocenjevalni konferenci vsi prejeli formativni zapis o doseženih veščinah, ciljnih in napotkih za delo v prihodnje. Ob formativnem zapisu smo zabeležili tudi številčno oceno; dijaki pa so imeli možnost pridobiti dodatno povratno informacijo in utemeljitev ocene.

V nadaljevanju smo se usmerili k izbiri posebnih tematik posameznih skupin: kožne bolezni, psihične motnje, kontracepcija in srčno-žilne bolezni. Dijaki so predlagali svoje interese, oblikovali smo time, ki so začeli z delom. Glede na izbrane vsebine se nam je ciljno občinstvo, ki ga bomo predstavili v zaključku naloge, ponujalo kar samo od sebe. Tematika avtentičnih nalog je bila preventivno naravna, zato smo se odločili, da naloge predstavimo v okviru obveznih izbirnih vsebin s tematiko Zdravstvena vzgoja dijakom drugega letnika. Med raziskovanjem literature in virov smo jih seznanjali z navodili o delih avtentične naloge, vseskozi smo jih opominjali na časovnico itd. Proti koncu izdelave naloge smo se posvetili tudi temu, kako, s katerimi pripomočki itd. predstaviti naloge posamezni ciljni skupini.

Pred predstavitvami nalog v okviru zdravstvene vzgoje so imeli še generalke, kjer so si medvrstniško izmenjavali povratne informacije, sledili so zadnji popravki in nastop. Na oddano nalogo so dobili tudi celostno povratno informacijo.

Dijakinje, ki so raziskovale srčno-žilna obolenja so predstavitev načina dela in svoje nalogo podale tudi učiteljem šole. S tem smo jim prikazali drugačno možnost timskega sodelovanja, predmetno nadgradnjo. Menimo, da smo med izvajanjem takšnega dela osebno rasli in napredovali.

ZAKLJUČEK AKTIVNOSTI

Sledil je zaključni dogodek: predstavitev dela in ugotovitve skupin. Predstavitve dijakov so bile samozavestne, suverene, na vsa zastavljena vprašanja so odgovarjali pravilno, jasno in razumljivo. Mentorji smo bili zadovoljni. Ob zaključku dela vedno opravimo tudi refleksijo. Uporabili smo anketo, s katero smo pridobili koristne informacije o načinu dela in predlogih dijakov.

Pika na i je bilo zaključno vrednotenje dela, ko smo mentorji vsem dijakom, poleg zaključne številčne ocene, podelili še mnenje o njihovem napredku.

Naj kot zanimivost omenimo še, da so po končanem prvem konferenčnem obdobju dijaki dobili opisno oceno, pri čemer so bili učitelji dokaj strogi. Povratne informacije so bile zelo konkretne, zato se je v času druge konference

Gimnazija in ekonomska
srednja šola Trbovlje

Akne, večni sovražnik mladostniške lepote

AVTENTIČNA NALOGA PRI PREDMETU
INTERDISCIPLINARNI TEMATSKI SKLOP

Če še nimate zmšjanih žil, jih bote pa še mel

ENA TABLETKA NA DAN ODŽENE NOSEČNOST STRAN

Avtentična naloga pri ITS

Duševne motnje: zdravljenje in preventiva

Avtentična naloga

- Slika 2: Naslovnice štirih nalog, ki so nastale med potekom ITS-a »Zakaj jaz?«

pogosto pojavilo vprašanje dijakov, ali so svoje delo, svojo površnost itd. že izboljšali, ali napredujejo. S tem je bilo vseskozi čutiti njihov interes in željo po napredovanju, kar je prispevalo k dobri izvedbi interdisciplinarnega sklopa.

POVEZAVA S PODJETNOSTNO KOMPETENCO

Kot sklepno dejanje predstavitve izvedbe ITS-a *Zakaj jaz?* podajamo še konkretno udejanjanje različnih podjetnostnih kompetenc iz okvira EntreComp. Kljub temu da so v interdisciplinarnem sklopu sodelovala kar štiri predmetna področja (biologija, kemija, geografija in slovenščina), smo jih uspešno povezovali in postopno napredovali z začetne ravni proti ravni samostojnosti, odgovornosti, morda v posameznih primerih celo do mojstrstva (EntreComp, 2019).

Delo v okviru ITS-a je bilo skozi vse faze načrtovano kot pridobivanje in nadgrajevanje veščine podjetnosti. Zaobjeli smo vsa področja in skoraj ni kompetence, s katero se ne bi srečali vsaj na ravni samostojnosti.

Pri nekaterih kompetencah smo delovanje dvignili na raven odgovornosti, dijaki so npr. preučili in razumeli so okoliščine ter ustvarili priložnosti za prehod k dejanjem. Pridobivali so različne ideje, s katerimi so svoj projekt pripeljali do končnega cilja, presojali so različne zamisli in na temelju argumentov odločili o primerni izvedbi, npr. predstavitve. Z medvrstniškimi podajanjem povratnih informacij so vrednotili zamisli, jih popravljali, nadgrajevali in tako napredovali. Samozavedanje in samoučinkovitost so tudi sami doživljali kot nekaj dobrega, da so se

držali zastavljenih rokov (vemo, da posamezniki delajo kampanjsko in se slabo oz. težko prilagajajo skupini), da je skupinska motivacija pripomogla k večji učinkovitosti in spodbudila tudi včasih manj motivirane posameznike. Tudi vmesna poročanja in soočenja z vsemi deležniki so kot zunanji motivator poskrbela za »treba bo narediti!«. *Smernica ne obupajte* je velikokrat dosegla visoko raven.

Z vidika virov je bilo najprej treba pripraviti njihov nabor, sledili so pregled in izbor ključnih virov ter skrbno načrtovanje časa, učinkovito prepričevanje in uporaba različnih medijev. Pri slednjem se je izkazala tudi večšina dela z IKT. Zadnje področje se je začelo uresničevati z načrtovanjem avtentične naloge, s postavljanjem ciljev, timskim delom, z aktivnim poslušanjem, medsebojnim učenjem in učenjem iz izkušenj.

Med drugimi področji je bilo finančno tisto, ki je bilo najmanj prisotno. Seveda bi z drugače postavljenimi cilji

lahko bilo tudi to drugače ... Menimo, da vedno ni mogoče niti ni treba vsega finančno ovrednotiti.

Znotraj področja zamisli in priložnosti so dijaki postopno odkrivali priložnosti, naprej z usmerjanjem, kasneje sami z oblikovanjem nalog, vseskozi so bili ustvarjalni, prevzemali so pobudo (zamisli in priložnosti), s čimer so odkrivali lastne potenciale, želje, se usmerili k preučevanju njim zanimivih tem. Njihova naloga je bila tematiko raziskati, jo predebatirati z vrstniki, predlagati izboljšave itd. Pri predstavitvah avtentičnih nalog mlajšim so izhajali iz vprašanja, kako jim na čim bolj plastičen način prikazati izbrano temo, kako jih čim bolj na eni strani natančno, razumljivo, zanimivo podučiti o njihovih izsledkih, na drugi pa strokovno (npr. pri kontracepciji so bila dekleta mnenja, da jim verodostojno prikažejo pasti in prednosti posameznih oblik kontracepcije). S posnetimi videi, medsebojno komunikacijo, drugačnim pristopom so nedvomno posegle po najvišjih taksonomskih ravneh.

► Preglednica 1: Kriteriji uspešnosti avtentične naloge (končno ovrednotenje dela dijakov)

	Nezadovoljivo	Sprejemljivo – pozitivno	Odlično
Usvojenost operativnih ciljev - ocenjevanje po posameznih učnih sklopih	Pri nobenem učnem sklopu dijak ni dobil pozitivne povratne informacije.	Pri vsaj enem sklopu dijak opravi večino zadolžitve in za njih dobi pozitivno povratno informacijo.	Pri vsaj dveh vsebinskih sklopih dijak odlično opravi vse zadolžitve.
Veščine	Dijak sicer pozna posredovane veščine (pisanja, komuniciranja, sodelovanja, podjetnosti, organizacije, IKT, anketiranja itd.), ne zna pa jih prenesti v prakso.	Dijak pozna posredovane veščine, s pomočjo učitelja jih prenese v prakso, vendar pomanjkljivo.	Dijak smiselno prenaša posredovane veščine v prakso; pri tem je inovativen – smiselno vnaša tudi druge veščine; ne omeji se na en vsebinski sklop.
Sodelovanje	Dijak se ne prepozna kot del tima in ne prispeva k rezultatom dela v timu.	Dijak je pasiven del tima; opravi zadolžitve, za katere se v timu dogovorijo.	Dijak timsko sodeluje s skupino; je njen aktivni član; prevzame pobudo pri reševanju problemov.
Avtentična naloga	Izdelek je skromen: vsebinsko je zelo omejen (obsega največ dve vsebinski področji).	Izdelek ustreza dogovorjenim kriterijem, vendar je tako vsebinsko kot večinsko skromen; posega na vsaj dve vsebinski področji.	Izdelek ustreza najvišjim merilom; posega na več vsebinskih področjih, ki jih večje prepleta med seboj in s tem pokaže vzročno-posledično odvisnost, součinkovanje itd.
Pravočasnost opravljenega dela	Naloga ni bila opravljena pravočasno oz. v dogovorjenih terminih.	Naloga je opravljena pravočasno, vendar s posredovanjem učitelja.	Naloga je bila opravljena pravočasno; dijaki so naloge opravljali samoiniciativno; pri delu so bili natančni, točni, dosledni.

ANKETA O IZKUŠNJAH Z ITS-OM

Ob delu z dijaki smo ugotavljali, da se znanje in veščine oz. spretnosti razlikujejo med dijaki drugega in tretjega letnika. Zavedali smo se, da bosta delo v skupinah in izdelovanje avtentičnih nalog na dijake različno vplivala (seveda tudi na njihovo mnenje), zato smo prvo anketo o izvedbi ITS-a med dijaki pripravili že februarja, na polovici šolskega leta, drugo pa ob koncu. Rezultati se niso bistveno razlikovali.

Dijaki so kot dobro prepoznali drugačen način dela, medpredmetno povezanost, medvrstniško podajanje povratnih

informacij. Kot slabost pa so večinoma navajali odvisnost od morebitnih manj motiviranih članov tima. Po prebiranju odgovorov so se naše ocene skladale z njihovimi. Na vprašanje, kaj so se novega naučili, smo dobili pester nabor veščin in konkretnih znanj, manjkala ni tudi socialna kompetenca (izurili so se v načrtovanju timskega dela, zavzeti stališče in ga zagovarjati, urili so se v kritičnem mišljenju, prebirali različne vire itd.).

Zanimalo nas je tudi vprašanje, kako so se naše napovedi razlikovale od pričakovanega. Tretjina dijakov je bila mnenja, da večjih razhajanj med napovedmi in izvedbo ni bilo.

ANKETA SODELUJOČIH UČITELJEV

Tudi sodelujoči učitelji so razmislili o našem delu. Njihova mnenja smo ugotavljali z anketo. Ugotovili smo, da prednosti ITS-a vidijo v večji samostojnosti dijakov, spretnosti v komunikaciji, medpredmetnem povezovanju, hkrati pa so tudi sami prilagodili način svojega dela, saj je bilo več timskega sodelovanja, več povratnih informacij – interaktivnosti med dijaki in učitelji, pa tudi med učitelji samimi. Število opravljenih ur, preden so se namenili v razred, je bilo pri tej obliki dela neizmerljivo v primerjavi z “rednim poukom”. Odtehtajo pa dosežki dijakov, spremljanje njihovega napredka tako v znanju kot veščinah, kar je neprecenljivo.

Evalvacija opravljenega dela (ankete, povabila na predstavitev itd.) je vsako leto pripravljena tudi za celoten učiteljski zbor. Ne samo z namenom seznanitve z novim načinom dela, izvedbo in zadovoljstvom dijakov, ampak tudi kot spodbuda preostalim kolegom za sodelovanje pri izvajanju ITS-ov.

SKLEP

Delo v okviru ITS-a po navadi poteka zelo intenzivno, čeprav bi se lahko naključnemu opazovalcu tu pa tam zdelo, da so posamezne aktivnosti “počasne”, vendar ima vsaka določen namen in je del celotnega, končnega mozaika. Zavedamo se, da je vloženega truda veliko več, tako za dijake kot učitelje, tematike so bolj poglobljene, za dijake ne obstajajo učbeniki in “snov” na točno določenih straneh. Gotovo je največjega pomena natančno načrtovanje dela. Velikokrat se zgodi, da učitelji tekmujejo sami s seboj, da načrtovane aktivnosti izvedemo, naslednjo uro je že druga tema in s tem nadgradnja ...

V šolskem letu 2020/2021 izvajamo ITS tretje leto. Neveščči zunanji opazovalec bi lahko sklepal, da je dela gotovo manj, da se zadeve uredijo hitreje. Resnica je verjetno v tem, da se zaradi izkušenj zdaj lažje zorganiziramo, da smo že na poti hitrejšega usvajanja tehničnih veščin. A vsebine so nove, nova je tema, druga literatura in drugi dijaki, tako da izzivov gotovo ne zmanjka!

VIRI IN LITERATURA

Polšak, A. (ur.) (2019). *EntreComp: Okvir podjetnostne kompetence*. Zavod Republike Slovenije za šolstvo. <https://www.zrss.si/pdf/entrecomp.pdf>.

